

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

УДК 351.745.7:343.98.06

Саковський А. А. – кандидат юридичних наук,
директор навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
м. Київ

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН І РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Висвітлено аспекти оперативно-розшукового документування в діяльності органів поліції Республіки Казахстан і Республіки Білорусь, зокрема специфіку його законодавчого врегулювання.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшуковий захід, документування, опитування, отримання довідок, збирання зразків, захист оперативних відомостей.

Питання оперативно-розшукового документування в діяльності поліції було актуальним на всіх етапах розвитку національного законодавства, що регулює оперативно-розшукову діяльність. Це зумовлено, передусім, тривалим реформуванням кримінального процесуального законодавства та посиленням гарантій дотримання прав і свобод громадян. Також важливе значення має постійний стрімкий розвиток технологій, які створюють не лише нові можливості для проведення оперативно-розшукових заходів для отримання відомостей про злочини, а й новий простір для планування, підготовки, учинення та приховання слідів злочинів, нових видів злочинів. Оскільки органи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, безпосередньо призначені виявляти, припиняти та запобігати вчиненню нових злочинів, вони мають передбачати нарівні з

кримінальними «опонентами» в усіх аспектах. Зокрема, вони повинні бути забезпечені правовою базою, необхідною для ефективного виконання поставлених завдань. Для її напрацювання замало використовувати лише власний досвід, доцільно залучати також позитивну практику інших країн, передусім країн-сусідів, кримінальний елемент яких має схожі ознаки та структуру.

Проблематику оперативно-розшукового документування в діяльності поліції інших країн детально проаналізовано в працях О. І. Алексеєва, К. Г. Антонова, О. Ф. Долженкова, І. О. Клімова, Б. Я. Нагіленка, Д. Й. Никифорчука, Ю. Ю. Орлова, В. Л. Ортинського, В. Г. Самойлова, Г. К. Синілова, О. Ю. Шостко, О. Ю. Шумилова та ін.

Попри те, що питання організації оперативно-розшукового документування в діяльності поліції України ґрунтовно досліджено, чимало проблемних аспектів залишаються нез'ясованими, зокрема на законодавчому рівні. З огляду на це, доцільно здійснити аналіз законодавчого врегулювання організації оперативно-розшукового документування в інших країнах, а саме в Республіці Казахстан і Республіці Білорусь.

Оперативно-розшукове документування – це здійснюваний уповноваженими посадовими особами у межах вимог відомчих нормативно-правових актів комплекс взаємозалежних дій і рішень, спрямованих на достовірне відображення (закріплення, фіксацію) у матеріалах оперативно-розшукової діяльності порядку й результатів як окремих оперативно-розшукових заходів та рішень, так і перебігу й результатів оперативно-розшукової діяльності загалом з метою виконання її завдань та сприяння реалізації завдань кримінального процесу [1, с. 28].

Оперативно-розшукова діяльність різних країн світу різниться переважно суб'єктом здійснення, способами закріплення, фіксації та використання оперативної інформації. Водночас загальне призначення оперативно-розшукової діяльності залишається однаковим – отримання інформації в різних сферах: отримання розвідувальних і контррозвідувальних даних у військовій сфері, забезпечення національної безпеки, задоволення потреб правосуддя, здійснення правоохоронної діяльності. Нині діють навіть приватні агентства за цим профілем.

Посилений інтерес зумовлений необхідністю володіти інформацією для своєчасного, оперативного, результативного

реагування на будь-які зміни в звичайній обстановці будь-якого процесу (життєдіяльності, технологічного, виробничого тощо), передусім на зміни в криміногенній обстановці.

Для підвищення результативності протидії різним протизаконним виявам, зокрема транснаціональній злочинності, держави укладають угоди про співпрацю, які передбачають, з-поміж іншого, обмін оперативною інформацією.

Між Україною та низкою зарубіжних держав укладено договори про правову допомогу в цивільних, сімейних і кримінальних справах, згідно з якими договірні сторони зобов'язалися надавати одна одній правову допомогу шляхом виконання окремих процесуальних дій, складання й надсилання документів, обміну інформацією, судового огляду, розшуку майна та цінностей, одержаних злочинним шляхом, встановлення осіб, які переховуються від слідства і суду, ухиляються від відбування покарання, з'ясування обставин злочину, видачі злочинців, вручення документів тощо. Україна є членом міжнародних правоохоронних організацій, серед яких Інтерпол (Міжнародна організація кримінальної поліції), Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів СНД [2, с. 95].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про Національне центральне бюро Інтерполу» від 25 березня 1993 року № 220, взаємодію правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань протидії злочинам, що мають транснаціональний характер, здійснюють лише через Національне центральне бюро Інтерполу. Міністерство внутрішніх справ України є Національним центральним бюро Інтерполу. Ефективність виконання функцій Укрбюро Інтерполу безпосередньо залежить від інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності всіх правоохоронних органів України й інших держав. У системі інформаційного забезпечення Національної поліції України функціонують інформаційні підсистеми «Розшук», «Пізнання», «Угон», «Арсенал», «ОАЗИС», «Антикваріат», міжвідомчий банк даних «Наркобізнес», багатоцільовий інтегрований банк даних із протидії організованій злочинності, банк даних кримінальної статистики, які сприяють ефективності оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів України та інших країн [2, с. 64].

У межах оперативно-розшукової діяльності здійснюють комплекс заходів щодо використання окремих методів і методик, прийомів та способів виконання тактичних завдань. Водночас через брак нормативно закріпленого переліку та визначення оперативно-розшукових заходів у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3] оперативні працівники фактично позбавлені можливості скласти протоколи оперативно-розшукових заходів, оскільки невідомо, які дії слід вважати заходами. В аналогічних законах більшості країн СНД це питання вирішено, вони містять вичерпний перелік оперативно-розшукових заходів [4, с. 251–252].

Так, у ст. 11 Закону Республіки Казахстан «Про оперативно-розшукову діяльність» від 15 вересня 1994 року запропоновано чіткий перелік оперативно-розшукових заходів, а також поділ їх на загальні (18 заходів) і спеціальні (6 заходів). Крім цього, зазначений Закон містить своєрідний глосарій, у якому потлумачено основні поняття, зокрема розгорнуте визначення більшості оперативно-розшукових заходів (ст. 1 цього Закону) [5].

Наприклад, спеціальним оперативно-розшуковим слід вважати такий захід, який безпосередньо стосується гарантованих законом недоторканності приватного життя, таємниці листування, телефонних розмов, телеграфних повідомлень і поштових відправлень, а також права на недоторканність житла.

Стосовно гласного та негласного проведення оперативно-розшукових заходів казахстанський законодавець висловлюється доволі неоднозначно. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 8 цього Закону, органи, уповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності, мають право проводити в межах своєї компетенції гласно та негласно оперативно-розшукові заходи, перелічені в ст. 11 цього Закону, а також за дорученням слідчого, дізнавача – негласні слідчі дії, визначені Кримінально-процесуальним кодексом Республіки Казахстан. Тобто оперативно-розшуковий співробітник особисто визначає, гласно чи негласно проводити оперативно-розшуковий захід, якщо інше не встановлено законом.

Щоб сформулювати уявлення про організацію оперативно-розшукового документування в Республіці Казахстан, слід розглянути найпоширеніші оперативно-розшукові заходи.

Для отримання відомостей про злочин, осіб, які його вчинили, сліди злочинної діяльності тощо оперативний працівник

казахстанських правоохоронних органів проводить опитування осіб – збирання фактичної інформації, яка має значення для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, зі слів опитуваної особи, яка володіє або може володіти нею (п. 1 ч. 1 ст. 1 цього Закону).

Одержання довідок – це отримання фактичної інформації, яка має значення для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, шляхом направлення офіційного запиту відповідній фізичній або юридичній особі, яка володіє або може володіти інформацією, що становить оперативний інтерес.

Такий оперативно-розшуковий захід, як отримання зразків, передбачає вилучення та фіксацію матеріальних носіїв інформації, що відображають властивості живої людини, трупа, тварини, речовини, предмета, які мають значення для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності.

Визначення таких оперативно-розшукових заходів видаються доволі сухими та шаблонними. Однак їх форма застосування може бути різною.

Закон Республіки Казахстан «Про оперативно-розшукову діяльність» відносить фіксацію результатів оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих дій для використання в кримінальному процесі до обов'язків органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність (п. «б» ч. 1 ст. 7 цього Закону).

Можна констатувати тісний зв'язок між цим Законом і Кримінально-процесуальним кодексом Республіки Казахстан (до речі, цей кодекс розроблено 2014 року за зразком українського, тому вони збігаються на 80–90 %) [6]. Обидва Закони певною мірою регулюють як процесуальну, так й оперативно-розшукову діяльність.

Наприклад, у ч. 4 ст. 11 Закону Республіки Казахстан «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначено, що оперативно-розшукові заходи, перелічені в п. 1, 2, 5–9, 11–17 ч. 2 цієї статті, можна здійснювати як розшукові заходи відповідно до положень кримінально-процесуального законодавства Республіки Казахстан.

Тобто певні оперативно-розшукові заходи, з огляду на зазначене, можуть бути як гласними або негласними, так і процесуальними – негласними слідчими діями та розшуковими заходами.

У разі отримання санкції на проведення спеціальних оперативно-розшукових заходів прокурору надають матеріали –

підстави для їх проведення, що за формою та змістом виключають можливість розголошення відомостей про особу конфіденційних помічників і штатних негласних співробітників. Про результати заходу сповіщають прокурора, який санкціонував захід.

У Казахстані для отримання дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів уповноважені органи звертаються за погодженням постанови до прокурора, а не до суддів, що суттєво спрощує процедуру.

Матеріали, отримані в процесі оперативно-розшукової діяльності, можуть бути використані для підготовки та здійснення слідчих дій і проведення оперативно-розшукових заходів щодо попередження, припинення кримінальних правопорушень, а також під час доказування в кримінальних справах за умови їх перевірки на відповідність положенням кримінально-процесуального законодавства Республіки Казахстан, що регламентують збирання, дослідження й оцінювання доказів (ч. 1 ст. 14 цього Закону).

Матеріали, отримані внаслідок проведення оперативно-розшукових заходів, до надання їм форми, передбаченої кримінально-процесуальним законом, або без долучення їх до кримінального процесу не є підставою для обмеження прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб (ч. 2 ст. 14 цього Закону).

Лише 2009 року цей Закон було доповнено ст. 14¹ «Інформаційне забезпечення та документування оперативно-розшукової діяльності», згідно з якою для реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності органи, що її здійснюють, можуть створювати і використовувати оперативні обліки й інформаційні системи, а також заводити справи оперативного обліку.

Накопичення відомостей в оперативних обліках та інформаційних системах, а також заведення справ оперативного обліку здійснюють за наявності підстав для проведення оперативно-розшукових заходів з метою збирання та систематизації відомостей, перевірки й оцінювання результатів оперативно-розшукової діяльності, а також прийняття на їх підставі відповідних рішень органами, що її здійснюють.

Взаємодії органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, присвячено окремий розділ 4, у якому регламентовано співпрацю з аналогічними органами інших

відомств держави, органами інших держав і міжнародними правоохоронними організаціями.

Так, органи Республіки Казахстан, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність: 1) виконують поставлені перед ними завдання самостійно, у взаємодії між собою, використовуючи можливість державних, громадських та інших організацій, а також сприяння громадян; 2) забезпечують взаємне інформування про виявлені факти злочинних дій, що належать до їхньої компетенції, надають взаємну необхідну допомогу.

Стаття 18 цього Закону передбачає здійснення оперативно-розшукової діяльності на території інших держав та органами інших держав на території Республіки Казахстан.

На нашу думку, хоча кількість оперативно-розшукових заходів, визначених у ст. 11 цього Закону, більша, порівняно з українським законодавством, проте деякі з них є доволі суперечливими.

Наприклад, простежується дублювання окремих норм, а саме: положення п. 2 ч. 2 ст. 11 «встановлення гласних та негласних відносин з громадянами, використання їх в оперативно-розшуковій діяльності» дублюють положення ч. 2 ст. 13 цього Закону – «окремих громадян можуть за їх згодою залучати до підготовки та проведення оперативно-розшукових заходів... зі збереженням за їхньою згодою конфіденційності співробітництва з органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність». Не цілком зрозуміло, як слід визначати ці дії: як оперативно-розшукові заходи (ст. 11) чи як спосіб сприяння органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність (ст. 13).

Технічне супроводження оперативно-розшукової діяльності, зокрема залучення спеціаліста, також віднесено до оперативно-розшукових заходів.

Неприйнятно, на наше переконання, вважати оперативно-розшуковими заходами застосування службово-розшукових собак та здійснення за участю понятих особистого огляду затриманих, вилучення в них речей і документів, а також огляду житлових приміщень, робочих та інших місць, огляду транспортних засобів. До речі, під час проведення антитерористичної операції особистий огляд осіб та їхніх речей, транспорту, зокрема з використанням технічних засобів, можуть здійснювати без участі понятих.

Спеціальними оперативно-розшуковими заходами є: 1) негласний аудіо- та/або відеоконтроль особи чи місця; 2) негласний контроль, перехоплення та зняття інформації, що передається мережею електричного (телекомунікаційного) зв'язку; 3) негласне отримання інформації про з'єднання між абонентами та/або абонентськими пристроями; 4) негласне зняття інформації з комп'ютерів, серверів та інших пристроїв, призначених для збирання, опрацювання, накопичення і збереження інформації; 5) негласний контроль поштових та інших відправлень; негласне проникнення та/або обстеження місця (ч. 3 ст. 11 цього Закону).

Негласний контроль мереж електричного (телекомунікаційного) зв'язку – це негласні прослуховування та/або запис голосової інформації із застосуванням науково-технічних засобів та/або комп'ютерних програм, що передається телефоном або іншими пристроями, що дають змогу передавати голосову інформацію, здійснювані за необхідності шляхом негласних проникнення та/або обстеження.

Перехоплення та зняття інформації, що передається мережею електричного (телекомунікаційного) зв'язку, – це перехоплення та зняття знаків, сигналів, голосової інформації, письмового тексту, зображень, відеозображень, звуків та іншої інформації, що передають через дротові, радіо-, оптичні й інші електромагнітні системи (п. 21 ч. 1 ст. 1 цього Закону).

Негласне зняття інформації з комп'ютерів, серверів та інших пристроїв, призначених для збирання, опрацювання, накопичення та зберігання інформації, – це негласне зняття спеціальними технічними засобами та/або комп'ютерними програмами інформації з комп'ютерів, серверів та інших пристроїв, призначених для збирання, опрацювання, накопичення й зберігання інформації, що здійснюють за необхідності шляхом негласних проникнення та/або обстеження (п. 7 ч. 1 ст. 1 цього Закону).

На відміну від українського та казахстанського аналогів, Закон Республіки Білорусь «Про оперативно-розшукову діяльність» від 15 липня 2015 року містить 74 статті (14 та 25 відповідно) [7]. У ньому кожному з оперативно-розшукових заходів присвячено окрему статтю; визначено порядок їх проведення; окремий блок статей присвячено порядку та підставам застосування заходів безпеки щодо громадянина, який співпрацює або співпрацював на

конфіденційних засадах з органом, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, і його близьких.

У статті 20 «Фіксація проведення оперативно-розшукового заходу» цього Закону зазначено, що посадова особа органу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, після проведення, призупинення або припинення оперативно-розшукового заходу складає оперативно-службовий документ, зазначаючи найменування засобів негласного отримання (фіксації) інформації та інших використаних засобів, їх моделі, а також одержані відомості. Інші вимоги до змісту документа визначені цим Законом та іншими актами законодавства про оперативно-розшукову діяльність.

Оперативно-службовий документ підписує посадова особа органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, яка проводила оперативно-розшуковий захід. До оперативно-службового документа додають предмети й документи, отримані під час проведення оперативно-розшукового заходу.

Стаття 21 цього Закону регламентує не лише безпосереднє одержання інформації під час оперативного опитування, а й за допомогою мережі електрозв'язку. Фіксація оперативним працівником або громадянином, який співпрацює чи співпрацював на конфіденційних засадах з органом, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, відомостей, які передає їм через мережу електрозв'язку громадянин, якого опитують, не є контролем у мережах електрозв'язку.

Стаття 22 зазначеного Закону «Одержання довідок» відмежовує довідки від запитів відомостей з баз даних (обліків), інформаційних систем шляхом дистанційного доступу та/або на матеріальних носіях інформації, їх отримання. Винятком є запит відомостей, що становлять банківську, лікарську, комерційну й іншу таємницю, яку охороняє закон.

У статті 23 цього Закону збирання зразків визначено як копіювання, вилучення предметів і документів з метою одержання відомостей, необхідних для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. У статті 9 регламентовано гласне та негласне проведення оперативно-розшукових заходів, згідно з якою гласні передбачають інформування про це особи, стосовно якої їх будуть проводити, й отримання від неї згоди, а негласні – без такого повідомлення і згоди.

Важливим у цьому контексті є питання захисту відомостей щодо оперативно-розшукової діяльності в Республіці Білорусь. Зокрема, зазначення в матеріалах оперативно-розшукової діяльності, у яких відображено перебіг проведення оперативно-розшукових заходів, персональних даних громадянина, який співпрацював або співпрацює на конфіденційних засадах з оперативно-розшуковим органом, допустиме лише за письмовою згодою цього громадянина та рішенням такого органу.

Аналогічно розголошення відомостей про громадян, які співпрацюють або співпрацювали на конфіденційних засадах з оперативно-розшуковими органами, посадових осіб, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, які беруть або брали участь у проникненні до злочинних груп, штатних негласних співробітників допустиме лише за їхньою письмовою згодою (ст. 48 цього Закону).

Такий захист учасників оперативно-розшукової діяльності, у контексті спеціальних превентивних заходів безпеки, передбачених у цьому Законі, значно підвищує рівень довіри до правоохоронних органів загалом й органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зокрема.

Матеріали оперативно-розшукової діяльності, за білоруським законодавством, можуть бути використані для: 1) виконання завдань оперативно-розшукової діяльності; 2) підготовки та проведення слідчих, інших процесуальних дій, доказування в кримінальному процесі; 3) виконання письмових запитів міжнародних організацій, правоохоронних органів й іноземних спеціальних служб відповідно до національного законодавства, міжнародних договорів та на підставі принципу взаємності; 4) інформування інших органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, про відомості, отримані під час виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, що належать до їхньої компетенції.

Матеріали оперативно-розшукової діяльності можуть бути підставою для відкриття кримінального провадження. Їх ураховують під час прийняття рішень щодо надання допуску чи прийняття на роботу, пов'язану з державною таємницею або стратегічними об'єктами, а також прийняття рішення щодо застосування заходів безпеки. Матеріали, що не містять відомостей про громадян, стосовно яких проводили оперативно-розшукові заходи, заборонено передавати до органів

кримінального переслідування або суду. Таким чином, спрацьовує захисний механізм запобігання витоку оперативної інформації, що гарантує дотримання конституційних прав громадян, яким має бути повідомлено про проведення стосовно них оперативно-розшукових заходів. Тому матеріали оперативно-розшукової діяльності подають до органів кримінального правосуддя або суду вже для прийняття на їх підставі або з огляду на них процесуального рішення.

Слід акцентувати увагу на розмежуванні понять «надання» («предоставление») та «пред'явлення» («представление») матеріалів оперативно-розшукової діяльності.

Матеріали оперативно-розшукової діяльності можуть надавати для використання іншому органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу кримінального переслідування або суду, міжнародним організаціям, іноземним органам і службам. Надають матеріали за постановою посадової особи органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, затвердженою посадовою особою цього органу. Не надають їх у разі, якщо виникає загроза розголошення таємних відомостей про учасників, організацію й тактику проведення оперативно-розшукових заходів, які містять державну таємницю (за винятком передбачених законом випадків), або загроза розголошення відомостей про факт проведення негласних оперативно-розшукових заходів до виконання поставлених завдань. Також надання матеріалів може бути відстрочене до усунення перепон для цього, однак на строк, який не може перевищувати загального строку ведення відповідної справи оперативного обліку. Про ненадання або відстрочення надання оперативних матеріалів повідомляють протягом визначеного строку. Вилучення таких матеріалів шляхом слідчих або інших процесуальних дій в органів, що здійснювали оперативно-розшукову діяльність, заборонено.

Матеріали оперативно-розшукової діяльності на підставі письмового дозволу посадової особи органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, пред'являють для вивчення в орган кримінального переслідування з метою оцінювання достатності в них відомостей для прийняття процесуального рішення у визначеному цією особою обсязі. Інформацію про конфіденційних учасників і негласних співробітників, які брали чи беруть участь в оперативно-розшуковій діяльності, пред'являють

лише прокурору або його заступнику, суду за письмовою згодою цих осіб, за винятком випадків притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Отже, для забезпечення якісного виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального правосуддя в Україні слід постійно вдосконалювати законодавчу та нормативно-правову базу органів, які її здійснюють. Із цією метою доцільно аналізувати як власний практичний досвід, так і досвід зарубіжних країн, передусім країн-сусідів, щоб визначити найефективніший шлях для обраного Україною курсу європейської інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лисиченко В. К. Документирование производства следственных действий / В. К. Лисиченко, З. Т. Гулкевич // Криминалистика и судебная экспертиза. – 1987. – № 35. – С. 26–32.
2. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник: у 2 ч. / О. М. Бандурка. – Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2002. – Ч. 1. – 244 с.
3. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. – Назва з екрана.
4. Оперативно-розшукова діяльність: навч. посіб. / [Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук та ін.]; за ред. проф. О. М. Джужі. – Київ: Правова єдність, 2009. – 310 с.
5. Об оперативно-розыскной деятельности [Электронный ресурс]: Закон Республики Казахстан от 15 сент. 1994 г. № 154-XIII. – Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1003158#pos=1;-93. – Загл. с экрана.
6. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс]: Закон Республики Казахстан от 4 июля 2014 г. № 231-V. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852#pos=0;0. – Загл. с экрана.
7. Об оперативно-розыскной деятельности [Электронный ресурс]: Закон Республики Беларусь от 15 июля 2015 г. № 307-3. – Режим доступа: http://www.kodeksy-by.com/zakon_rb_ob_operativno-rozysknoj_deyatel_nosti.htm. – Загл. с экрана.

REFERENCES

1. *Lisichenko, V.K. & Gulkevich, Z.T. (1987). Dokumentirovanie proizvodstva sledstvennyh deistvii [Data fixation in the course of investigative actions]. Kriminalistika i sudebnaia ekspertiza – Criministics and forensic science, 35, 26–32 [in Russian].*
2. Bandurka, O.M. (2002). *Operativno-rozshukova diialnist [Operative and search activity]*. Kharkiv: Nats. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro operativno-rozshukovu diialnist" [The Law of Ukraine "On operative and search activity"]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> [in Ukrainian].

4. Moiseiev, Ye.M., Dzhuzha, O.M., & Nykyforchuk, D.Y. (Ed.). (2009). *Operativno-rozshukova diialnist [Operative and search activity]*. Kyiv: Pravova yednist [in Ukrainian].

5. Zakon Respubliki Kazahstan "Ob operativno-rozysknoi deiatelnosti" [Law of the Republic of Kazakhstan "On operative and search activity"]. (n.d.). *online.zakon.kz*. Retrieved from https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1003158#pos=1;-93 [in Russian].

6. Zakon Respubliki Kazahstan "Ugolovno-processualnyi kodeks Respubliki Kazahstan" [Law of the Republic of Kazakhstan Criminal Procedure Code of Republic of Kazakhstan]. (n.d.). *online.zakon.kz*. Retrieved from http://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852#pos=0;0 [in Russian].

7. Zakon Respubliki Belarus "Ob operativno-rozysknoi deiatelnosti" [Law of the Republic of Belarus "On Operational and Investigation Activities"]. (n.d.). *kodeksy-by.com*. Retrieved from http://www.kodeksy-by.com/zakon_rb_ob_operativno-rozysknoj_deyatel_nosti.htm [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 12.01.2018

Sakovskiy A. – *Ph.D in Law, Head of the Educational and Research Institute No. 2 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

Modern Models of Organization of Operational and Direct Documentation in Activities of Political Organizations the Republics of Kazakhstan and the Republic of Belarus

Article presents analysis of operative data fixation and its organization methods applied by law enforcement agencies in Belarus and Kazakhstan.

Specific aspects of organization of operative data fixation in the abovementioned states are distinguished upon the study of legislative acts regulating operative and search activity. In particular, author paid attention to data fixation procedures in the course of basic operative and search activities (interviewing, receipt of certificates, sample collection).

Key differences in legislative regulation mechanisms regarding the abovementioned activities performed by law enforcement agencies in Belarus, Kazakhstan and Ukraine.

Thus, in Kazakhstan legislators clearly distinguish general and special operative and search activities: special include primarily activities directly affecting rights guaranteed by the law – personal

privacy, secrecy of correspondence, telephone conversations, postal matters and the right for dwelling inviolability.

Also operative and search activities in Kazakhstan may be open as well as covert including procedural (covert investigative actions and search activities).

In Belarus legislators provide extended regulation of operative and search activities with clear distinguishing of general and individual approaches to performance of key operative and search tasks including data fixation. Due attention is also paid to measures taken to safeguard persons involved in performance of operative and search activities, prevention of data leakage, protection of citizens' constitutional rights.

Keywords: operative-search activity, operative-search event, documentation, survey, obtaining references, collection of samples, protection of operational data.